

ምዕራፍ ሸምንተ

ዓርሰኻ ምኽኣል

ዕላማታት እዚ ምዕራፍ፡-

እዚ ምዕራፍ ተማሂርኩም ምስወዳእኹም፡-

- እንታይነት ዓርሰኻ ምኽኣል ትርድኡ፡፡
- ጥቕሚ ዓርሰ እምነት ትርድኡ፡፡
- ካብ ካልኣት ንምምሃር ድልዊ ምኻን ንምንታይ ከምዝጠቅም ትፈልጡ፡፡

8.1 እንታይነት ዓርሰኻ ምኽኣል

ስእሊ 8.1 ዕግዕተኛነት

ስእሊ 8.2 ዓርሰኻ ምኽኣል

- ካብ ክልቲኡም ስእልታት ዓርሰኻ ምኽኣል ዘርኢ ኣይናይ እዩ?
- ዓርሰኻ ንምኽኣል ኣብ ቤት ትምህርትን ኣብ ገዛኻትኩምን እትሰርሕዎም ስራሕቲ በብተራ እናተልዓልኩም ንደቂ ክፍልኹም ግለፁ፡፡

ንፋዓት ተምሃሮ

ኣብ ዘለዉ ሃሊዮም ንፋዓት ተምሃሮ
 ገሲጊሶም ይላዓሉ ክኸዱ ናብምህሮ።
 ቀልጠፎም ተልዒሎም ይኸደኑ ክዳኖም
 ገዖም ተሓጺቦም ቁርሶም'ውን በሊዖም
 ምድላዎም ወዲኦም ንስድራኦም ይብሉ
 ናብ ትምህርትና ክንከድ በሉ ዳሕን ውዓሉ።
 ሰንደቕ ዕላማ እንትሰቀል ሓቢሮም ዘሚሮም
 ናብ ክፍሊ እንተኣተዉ ኣኸቢሮም ስዓቶም
 መምህራን እንተብርሁ ዕንኣሎም ሰሚዖም
 ንሕቶታት ይምልሱ ተረኦም ሓልዮም።
 ፍልጠቶም ንምዕባይ የንብቡ መፃሕፍቲ
 ከምዚ'ዩ ጉብዝና ከምዚ'ዩ መንፋዕቲ።

መልመዲ 1

ብመሰረት እዚ ግጥሚ ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ።

1. መግለጺ ዓርሰ ምክኣል ዝኾኑ ተግባራት ዝገልፁ ሓረጎት እናፈለኹም ኣውፅኡ።
2. ሓደ መማያየጥን ሓደ ፀሓፊን ምረፁ። ብምቕፃል ዓርሰኻ ምክኣል ብዛዕባ ዝህቦ ጥቕሚ ተመያየጡ።

ዓርሰኻ ምክኣል፦ ማለት ጉልበትካ፣ ፍልጠትካን ዓቕምኻን ብዝግባእ ብምፍላጥ ብኡ መጠን ዝክኣል ነገር ኩሉ ብዓርሰ ተበግሶ ጠንኪርካ ምስራሕ እዩ። ካብ ስድራ ቤት፣ ካብ ማሓዙት፣ ካብ መንግስታዊ፣ ወይ ዘይ መንግስታዊ ትካላት ሓገዝ ከይተፀበኻ ብገንዘብካ፣ ጉልበትካን፣ ፍልጠትካን ውዕኢታዊ ስራሕ ምስራሕ ቀንዲ መግለጺ ዓርሰኻ ምክኣል እዩ። ንኣብነት ቆልዑ።

- ትምህርቶም ብንቕሓት እንተተኸታቲሎምን ኣብ እዋን ፈተና ግቡእ ምድላው ብምግባር እንተይቀድሑ እንተሰሪሑም፤
- መምህራን ዝህብዎም ዕዮታት ገዛ ብዘይ ድፍኢት ስድርኦም እንተሰሪሑም
- ኣብ ገዝኦምን ቤት ትምህርቶምን ናወቲ ብስርዓትን ብጥንቃቄን ዘቐምጡ እንተኾይኑ፤
- መእተውን መወፅኢን ስዓታት ቤት ትምህርቲ ኣኸቢሮም ዝኣትውን ዝወፅኡን እንተኾይኑ፤

ብሓፈሻ ንባዓልቶም ዘድልይዎም ነገራት ባዓልቶም ዝሰርሑ እንተኾይኖም ዓርሶም ክኢሎም ማለት ይከኣል።

ኣብ ስእሊ 8.1 ዘሎ ቆልዓ ዓራቲ ባዕሉ ምንፃፉ ዓርሱ ንምኽኣል ዝላዓለ ፃዕሪ እናገበረ ከምዝርከብ እዩ። ብኣንፃሩ እቲ ካልኣይቆልዓ ግን ዓርሱ ንምኽኣል ዝገብሮ ፃዕሪ ዘመለኸት ነገር ከምዘየለን ኣብ ካልኣት ፅግዕተኛ ከምዝኾነን እዩ።

ኣብ ስእሊ 8.2 ዘሎ ቆልዓ ዓርሱ ንምኽኣል ጫማ እናፀረገ ከምዘሎ የመለኸት። ስለዚ ካብ ቁልዕነት ጀሚሩ ስምዒት ዓርሰ ምኽኣል ምዕባይ ናይ ቀፃላይ ህይወት ቅኑዕ ይገብሮ።

ብኻለእ ገፅ እንትረኣ ዝኾነ ይኹን ሰብ ናይ ባዕሉ ኣተሓሳስባ ሃልይዎ ናይ ባዕሉ ቁዋም ንምሓዝን ንምፍፃምን ንኸኸእል ብቐዳምነት ዓርሱ ምኽኣል ይግብኡ። ኣብ ልዕሊ ካለእ ሰብ ፅግዕተኛ ኮይኖም እናነበሩ ናይ ዓርስኻ ኣረኣእያ ምኽታልን ወልቀ ቁዋም መሓዝን ኣፀጋሚዮ።

መልመዲ 2

ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ።

1. ኣደ ተምሃሪይ ዓርሱ ንምኽኣል እንታይ እንታይ ስራሕቲ ክሰርሕ ትዕቢት ይግበረሉ?
2. ንስኻትኩም ኣብ ገዛኹም ዓርስኹም ክኢልኩም እትሰርሕዎም ስራሕቲ ግለፁ?

8.2. ዓርሰ እምነት

- ዓርሰ እምነት ማለት እንታይ ማለት 'የ?

አሸብርን እንኡን

ወ/ሮ ኣብርሃም ንአሸብር ወደን ብምጥቀስ: “አሸብር ወደይ ሎሚ ብጣዕሚ አሒሙኒ እዩ ዘሎ:: ፅባሕ ኣብ ቤት ትምህርቲ ትኸደኖ ዩኒፎርም ኣይተሓፀበን:: እንታይ እንተገበርኩ ይሕሸኒ? እስቲ ካብ ኅረቤት ክዳን ዝሓፀብ ክልምን” በለኦ::

አሸብር “ኣደዋ ንምታይ እዩ ሰብ ትልምኒ?” በለን:: “እሞ እንታይ ደኣ ክገብር:: እንተዘይተሓረብኩ ፅባሕ ካቤት ትምህርቲ ምትራፍካ እዩ” በለኦ:: ኣብዚ እዋን አሸብር ብጣዕሚ ብምግራም “ኣነ ባዕለይ ንምንታይ ዘይሓፀብ በለን?” “ኣየ ወደይ! ንስኻማ ኣይትኸእልን” በለኦ::

“ኣየ ኣደዋ ለካ ዓሻኽ:: ኣነኮ ንሰኽ. ኩሉሻዕ ክተሓፀቢ. እናረኣኽ. ክዳን ብኸመይ ከምዝሕፀብ ይፈልጥዮ:: ሓፍትነይ'ውን ኣምህርኒ እናበልኩ ኣምሂራትኒ እያ:: ስለዚ ኣነ ክሓፀብየ በለን:: እንኡ ግና ስለዘይኣመንኦ “ኣይኾንን” በለኦ::

አሸብር ግና ክዳን ምሕፃብ ከምዝኸእል ርግፀኛ ስለዝኾነ: “ግዲ የብልክን ኣደዋ! እንተዘይኣሚንክኒ ኣብ ጥቓኽ. ኣቀራሪብ ክዳውንቲ ክሓፀብ” በለን:: ብዚ ስለዝተሰማማዓ እናረኣየኦ ምሕፃብ ጀመረ::

“ንፋዕ ዝወደይ የዕብየለይ! ብጣዕሚ ንፋዕ ኢኻ!:: እሞ ኣነውን ምእንታን ክሕሸኒ ኣትየ ክድቅስ” በለኦ::

መልመዲ 3

ነቲ ዝቐረበ ምንባብ መሰረት ብምግባር ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ::

1. ብመሰረት ልዕል ክብል ዘንበብኩምዎ ታሪኽ “ዓርሰ እምነት “ዝብል ሓረግ ኣብርሀ::
2. አሸብር ክዳን ምሕፃብ ይኸእል'የ ኢሉ ብዓርሱ ንምትእምማን ዘኸእሎ እንታይ እዩ?
3. ብዓርሰኻ ንምትእምማን እንታይ የድሊ?

ዓርሰ እምነት ማለት ዓቕምኻ ብዝግባእ ብምፍላጥ ብትሰርሖ ስራሕ ርግፀኛ ምዃን ምኽኣል እዩ። ዓርሰ እምነት ብዛፀባ ዓርሰኻ ትኽክለኛ ግንዛብ ካብ ምትሓዝ ዝለዓልን ንስራሕ ዘለዓዕልን ስምዒት እዩ። ንኣብነት ሓደ ተምሃሪ ትምህርቱ ኣብ ክፍሊ ብዝግባእ እንተተኸታተሉ፣ መምህራን ዝህብዎ ዕዮገዛ እንተሰሪሑን ትልሚ እናውፀኦ እንተፀኒዑን ኣብ እዋን ፈተና ዓርሱ ተአማሚኑ ክሰርሖ ይኸእልዮ።

ብዓርሰኻ ንምትእምማን ጠንኪርካ ምስራሕን ፍልጠት ምምዕባልን መሰረታዊ ነገራት እዮም። ልዕል ክብል ኣብ ዝቐረበ ታሪኽ ኣሸብር፣ እንኡን ሓፍትነኡን ክዳን እንትሓፀባ ብምስተውዓል ስለዝተምሃረ ባዕሉ ክዳን ምሕፃብ ከምዝኸእል ርግፀኛ ኮይኑ። ኣብ ዓርሱ ተአማሚኑ ማለትዮ። ኣብ ዓርሱ ተአማሚኑ ብምስርሖ ጎረባብቲ ካብ ምልማን ዲሑኑ። ብዓርሰና እናተአማመና ብመንነትና ንኸንኮርዕ ጠንኪርና ክንሰርሖ ይግበእና።

መልመዲ 4

ነዘም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ።

1. ብዓርሰኻ ንምትእምማን እንታይ ምግባር የድሊ?
2. ብዓርሰኻ ተአማሚንካ ምስራሕ እንታይ ጥቕሚ ኣለዎ?

8.3 ብሓሳብካ ምፅናዕ

ስእሊ 8.3 ሓሳብካ ንኻልኦት ምእማን

- ኣብ ላዕሊ ዝቐረበ ስእሊ እንታይ የርኢ?

ዘኪን ናይ ክፍሊ ምሓዘቱን

ዘካርያስ ተምሃራይ 5ኛ ክፍሊ እዩ። ደቂ ክፍሊ ዘኪ እናበሉ ይዕውዕዎ። መምህር እንተምህሩ ኣይከታተልን። ዝዋሃዕ ዕዮ ገዛ ባዕሉ ሰሪሑ ኣይመፅእን። በዚ ምኽንያት ንናይ ክፍሊ ምሓዘቱ እናለመነን ካብ ገዝኡ ሕንባሻ፣ ከረሜላን ብስኩትን ኣምጺኡ እናሃዐምን ካብቲ ዝሰርሕዎ እናቐድሑን የእርም ነይሩ። ኣብ እዋን ፈተና'ውን ንክቕድሕዎ ቃል ኣእቲይዎም እዩ።

ብኸምዘይ ኩነታት ፈተና ቀዳማይ ፍርቂ ዓመት በፅሖ። ዘካርያስ ኣብ ጥቓ ንክቕድሑዎ ቃል ዝኣተዉሉ ተምሃሮ ንምቕዳሕ ከምዝጥዕሞ ኮይኑ ከፍ በለ። እቶም ፈታኒ ናብ ክፍሊ ምስ ኣተዉ ግና እቲ ኣቀማምጣ ተምሃሮ ቀየርዎ። ዘካርያስ ንክቕድሕዎ ቃል ካብ ዝኣተዉሉ ቆልዑ ተፈልዩ ኣብ ቅድሚት ወንበር ተቐመጠ።

ውዕኢት ፈተነኦም እንትዋሃብ ዘካርያስ ኣዝዩ ትሑት ውጺኢት ስለዝረኸበ ሓዘነ። “ክወድቕ” እዩ እናበለ በኸዩ። ዳኒኤል ዝተብሃለ ዓርኩ ድማ መንከስ ዘካርያስ ዳጊፋ ብምቕናዕ “ንምቕዳሕ ካብ ምድላው ባዕልኻ ክኢልካ ንምስራሕ ንትምህርትኻ ጠመተ ሂብካ ምክትታል ይግበእካ ነይሩ” በሎ። ኣልማዝ ድማ ካብ ሓሚምካ ሕክምና ተኸላኺልካ ጥዕና ኢላ ቀለደትሉ። ዘካርያስ'ውን ኣዝዩ ተናሰሖ።

“ድሕሪ ሕዚ ኣብ ክፍሊ ንትምህርቲ ጠመተ ሂብ ክከታተል እዩ። ዕዮ ገዛይ'ውን ባዕሊይ ክሰርሕ እዩ። በርቲዕ ከፅንዕ እዩ። እዚ ብምግባር ልዑል ውዕኢት ኣምጺኦ ናብ ሻድሻይ ክፍሊ ክሓልፍ እዩ” ኢሉ ወሰነ።

ብዝሓዞ መርገጺ ፀኒዑ ብትኹረት፣ ምምሃርን ምፅናዕን ዓርሱ ክኢሉ ዕዮታት ገዛ ምስራሕን ቀፀለ። ኣዕርኽቱ ብሸኩትን ከረሜላን ስለዝቐረዩም “ዝሰራሕናዩ ወሲድካ ገልብጥ” ዋላኳ እንተበልዎ፣ ኣይኸውንን ኣነ ናታትኩም ፅግዕተኛ ኣይከውንኩን። ዓርሰይ ክኢለ በርቲዕ እንተሰሪሖ ፅቡቕ ውዕኢት ምምጻእ ይኸእል እዩ” በሎም።

ዘካርያስ ብቐዋሙ ብምፅናዕ ፈተንኡ ብዓርሰ እምነት በይኑ እናተቐመጠ ተፈተነ። ልዑል ውዕኢት'ውን ኣምፀኦ። መሓዘቱ ግና ስለዝበለጸም ሓሪቕም “ንስኻ ኮ ሰነፍ ተምሃራይ ኢኻ ነይርካ” በልዎ። ንሱኻዓ “ብናይ ቀደም ብዕራይ ዝሓርስ የለን” ኢሉ ብተርኡ ቀለደሎም።

መልመዲ 5

ብመሰረት ልዕል ክብል ዝቐረበ ምንባብ ነዘም ዝሰዕቡ ሕቶታት መልሱ፡፡

1. ዘካርያስ ትሑት ውፅኢት ብኸመይ ከምፅእ ከምዝኸኣለ ግለፁ።
2. ዘካርያስ ዘዋፅኦ ሓሲቡ ድዩ ዝወሰነ ወይስ ኣይኮነን? ምኸንያትኩም ግለፁ።

ዝኾነ ሰብ ሓደ ጉዳይ ንምፍፃም ቆሪፁ ዝተልዓለ ምዃኑ እንትገልፅ “ቁዋም ሒዙ” እዩ ይባሃል።

ነዚ ቁዋሙ (ሓሳቡ) ብዘይሰጋእ መጋእ እንተፈፂምዎ ድማ ብቁዋሙ (ብሓሳቡ) ናይ ምፅንዑ መግለፂ ይኸውን። ቁዋም ምሓዝን ምፅናዕን ብዝምልከት፡-

- ፈለማ ኣብቲ ጉዳይ ግዘ ሂብካ ምሕሳብ፤
- እቲ ንምሓዝ ዝተደለየ ቁዋም ምስ ድሕነትን ረብሓን ዓርስኻ፣ ስድራኻን ሃገርን ምግንዛብ፤
- ናይ ዓርስኻ ነፃ ቁዋም ምሓዝን ዝኣመንካሉ ሓሳብን ኣርኣእያን ብነፃነት ምክያድ መሰረታዊ ነገራት እዮም።

ዝኾነ ሰብ ኣብ ዝኾነ ጉዳይ ቁዋም ክህልዎን ብቁዋሙ ክፀንዕን ይግባእ። ንኣብነት ካብ ዘኪን ኣዕርኹቱን ዝምልከት ምንባብ ከምዝተረዳእኹምዎ ዘካርያስ ፅግዕተኛ ኻልኣት ንዘይምዃን ብምውሳን ቁዋም ሒዙ። ብመሰረት እዚ ትምህርቱ ብዝግባእ ብምክትታሉ ዓርሱ ክኣሉ ዝላዓለ ውፅኢት ንምምፃእ ክኣሉ።

መልመዲ 6

ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ፡፡

1. ሓደ ወዲ ክፍልኹም ዝኾነ ተምሃራይ ትምህርቲ/ታ ንምቁራፅ እንተሓሰቡ ኣብዚ ሓሳብ ቁዋም ንምሓዝ መጀመርታ እንታይ ክገብር /ክትገብር ኣለዎ/ዎ ትብሉ?
2. ንቕድሚት ምዃን ትደልይዎን ንምዃን እንታይ ክትገብሩ ከምዘለኩምን ዝገልፅ ፅሑፍ ኣዳሊኹም ንደቂ ክፍልኹም ኣንብቡ፡፡

8.4 መግለፅታት ብዛዕባ ዓርስና ዝህልወና ግጉይ ግንዛብ

8.4.1 ስምዒት ልዕልነት

- ስምዒት ልዕልነት ማለት እንታይ ማለት እዩ?

ዕሾኽ

መዓልቲ ቀዳም ስለዝነበረ ሃይሉን ኣለሚቱን ናብ ቤት ትምህርቲ ኣይከዱን። እንኳም ወ/ሮ ኣበባን ኣብኦም ኣይተ ኢሳያስን ድማ ናብ ኣኼባ እድር ዝኸድሉ ዕለት እዩ ነይሩ። ኣቦን እኖን ደቆም ስራሕ ንክለምዱን ንቐፃላይ ዓርሶም ንክኸእሉን ብምሕሳብ ብሓባር ኮይኖም ገዛ ንክፅርዩን ዓራት ንክንፅፉን ነጊሮም ናብ ኣኼባ እድር ኸዱ።

እዞም ወለዲ ካብ እድር ተመሊሶም ናብ ገዛ እንተኣትዉ ሃይሉን ኣለሚቱን እናተጨቓጨቐ ረኽብዎም ገዛ ኣይተኾስተረን ዓራት'ውን ኣይተነፀፈን፡፡

ወለዲ:- “እንታይ እዩ ዘባእሰኩም ዘሎ?” በሉ ናብ ገዛ እናኣተዉ።

ኣለሚቱ:- “ንሱ ከም ናተይ ገይሩ ገዛ ምኹስታርን ዓራት ምንፃፍን ኣይኸእልን፡፡ ስለዚ ኣነ ዕቡቕ ገይረ ዝሰራሕኹዎ እናበላሸወለይ እዩ፡፡ ምስኡ ድማ ኣይሰርሕን”።

ሃይሉ:- ኣነ ንፍፅቲ ስለዝኾንኩ ምሳኻ ኣይሰርሕን ኢላ ኣብያትኒ፡፡

እኖ :- ብሕርቀት “አለሚቱ ልክዕ አይኮንክን፣ ኩሉ ነገር ኣነ ጥራሕ እየ ዝፈልጥ እናበልኪ ስለትጨቓጨቂ ሓቢሩኪ ምስ ዝሰርሕ ሰብ ኣይትሰማምዕን። ሎሚ መዓልቲ ‘ውን ዋላ ሓንቲ ኣይሰራሕኹምን”።

አቦ :- “ኹሉ ነገር ይፈልጥ እየ ኢልኪ ስለትሓስቢ ንኸትመሃሪ ድልውቲ ኣይኮንክን። ንትሰርሕዮ ስራሕ’ውን ጠመተ ኣይትገብርለን። ኣብ ዝሓለፈ መዓልቲ መትሓዚ ማዕፆ ዝሰበርክዮ ጠመተ ሂብኪ ብኸመይ ከምዝሰርሕ ንምፍላጥ ብዘይ ምሕታትኪ’ዮ። እዚ ክተመሓይሺ ይግባእ“ በልዋ።

መልመዲ 7

ብመሰረት እቲ ምንባብ ነዘም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ።

1. ኣብ ውሽጢ ታሪኽ ስሚዒት ልዕልነት ዘንፀባርቓ ሰብ መን ከምዝኾነ ግለፁ? ኣይተንፀባረቓን እትብሉ ድማ ምኽንያትኩም ግለፁ።
2. ስሚዒት ልዕልነት ዘለዎ ሰብ ዝፈጥሮ ፀገም እናዘርዘርኩም ብጉጅለ ተመያየጡ።

ስምዒት ልዕልነት ዓርሰኻ ቆሊልካ ካልኦት ኣትሒትካ ካብ ምርኣይ ዝፍልፍል እዩ። ሓድሓደ ሰባት ምሁር እየ ብዝብል ስምዒት ኣይተምሃሩን ንዝብሉዎም ሰባት ኣትሒቶም ይርኢዎም እዮም። እዚ መግለፂ ስምዒት ልዕልነት እዩ።

ብካሊእ መዳይ ሓድሓደ ሰባት ድማ ሃፍቲ ስለዘለዎም ጥራሕ ክንዲ ናቶም ዝኸውን ሃፍቲ ንዘይብሎም ሰባት ኣትሒቶም ይሪኡ። እዚ ድማ ኣብቲ ሃፍቲ ኣለኒ ዝብል ሰብ ስምዒት ልዕልነት ክፈጥር ይኸእል። ብሓፈሻ ስምዒት ልዕልነት መብዛሕትኡ ግዘ ምስ ካልኦት ሰባት ንዘይምርድዳእ፣ ንዘይ ምስምማዕን ንግርጭትን መበገሲ ይኸውን።

መልመዲ 8

ኣብዞም ዝስዕቡ ሕቶታት ተመያየጡ።

1. ስምዒት ልዕልነት ብምንታይ ይግለፅ?
2. ስምዒት ልዕልነት እንታይ ዓይነት ጉድኣት የስዕብ?

8.4.2 ስምዒት ታሕተዋይነት

- ኣብ ቤት ትምህርቲ ንተምሃሮ ዓርሶም ኣትሒቶም ንክሪኡ ዝገብርዎም ነገራት ዘርዝሩ።

ፍቅርተ

ፍቅርተ ተምሃሪት 5^ይ ክፍል እያ። ካብ መጠን ንላዕሊ ፀወታ ትፈቱ። ስለዚ መብዛሕትኡ ግዘ እናታሓብኣት ካብ ቤት ትምህርቲ ትተርፍ እያ። መምህራን ዝህብዎ ዕዮገዛ መብዛሕትኡ ግዘ ኣይትሰርሕን። ውፅኢት ፈተናኣ'ውን ኩሉሻዕ ካብ መሓዙታ ዝተሓተ ስለዝኾነ ስምዒት ታሕተዋይነት ይስምዓ። “ኣነ ትምህርቲ ኣይርደአንን፣ ሰነፍ ተምሃሪት እየ ”ኢላ እያ እትሓሰብ። በዚ ምክንያት ስምዒት ዓርሶ እምነት የብላን። ኣብ ክፍል መምህር እንትሓትት ክጋገ እየ ኢላ ስለ ትፈርሕ እትፈልጦ ሕቶ'ኳ እንተኾነ ኣይትምልስን።

መልመዲ 9

ብመሰረት እቲ ምንባብ ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ።

1. “ኣነ ትምህርቲ ኣይርደአንን ፣ ሰነፍ ተምሃሪት እየ” ዝብል መግለጺ እንታይ ዓይነት ስምዒት እዩ?
2. ከምናይ ፍቅርተ ዓይነት ስምዒት ታሕተዋይነት ከይስመዐኩም እንታይ ምግባር ከምዝግበእኩም ግለፁ።

ስምዒት ታሕተዋይነት ዝብገስ ንባዕልኻ ትሕት ኣቢልካ ካብ ምርኣይ እዩ። ሓደ ሰብ ዓርሱ ትሕት ኣቢሉ እንትርእ ዝፈልጦ ነገር ኩሉ ዘይፈልጦ ይመስሎ። ክሰርሖ ዝኸእል'ውን ምስራሕ ከምዘይኸእል ይመስሎ። ስምዒት ታሕተዋይነት ስምዒት ዓርሰ እምነት ከይምዕብል ዝገብር ማሕለኻ እዩ። ዓርሰ እምነት እንተዘይሃልዩ ድማ ብትምህርቲ ውጊኢታዊ ኮይንካ ንከይትምሃርን ካልኣት ስራሕቲ'ውን ብግቡእ ንኸይትሰርሕን ይገብር። ንኣብነት ፍቅርተ ንትምህርቲ ጠመተ ብዘይምሃባ ዓርሰ እምነት ንከይህልዎን ስምዒት ትሕትነት ንኸስምዓን ምኽንያት ኮይኑዎ እዩ።

መልመዲ 10

ነዘም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ።

1. ስምዒት ታሕተዋይነት ብምንታይ ይግለፅ?
2. ዓርሰ እምነት ብምንታይ ይግለፅ?

8.5 ረብሓ ዓቕምኻ ብምፍላጥ ካብ ካልኣት ክትመሃር ድልው ምኻን

• ንሰንሳትካ ምምህሃር ማለት እንታይ ማለት እዩ?

ሓደ ተግባር ንምስራሕ ካብ ዘድልዩና ነገራት ሓደ ክእለት እዩ። ክእለት ኣለና ኢልና ምሕሳብ ጥራይ ከይኮነስ ብርግፀኛነት እቲ ክእለት ክህልወና ይግባእ። ክእለት ብዝተፈላለዩ ኣጋጣሚታት ይምዕብል' ዩ። ንሕና'ውን ንቲ ስራሕ ዘድሊ ፍልጠት ከምዘለና ክንፈልጥን ብዓርስና ክንተኣማመንን ይግባእና። ዘለና ፍልጠት ብዝበለፀ ክዓቢ ካብ ዝኸእለሎም መንገዲታት ሓደ ፍልጠት ካብዘለዎም ካልኣት ሰባት ብምምሃር እዩ።

መልመዲ 11

ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ፡፡

1. ናይ ዓርስና ክእለት ንምፍላጥ እንታይ ክንገብር ኣለና?
2. ኣብ ክልተ ጉጅለ ተወዲብኩም እቲ ሓደ ጉጅለ ካብ ደቂ ክፍሉ ክማሃር ዝኸእሎም ይገልፅ። እቲ ካልኣይ ጉጅለ ድማ ካብ ስድራቤት ዝማሃሮም ይገልፅ።

8.5.1 ንዕብየትን ምዕባለን ሃገር ምስራሕ

- ዕብየትን ምዕባለን ሃገር ማለት እንታይ ማለት እዩ?

ሓደ ሰብ ኩሉ ዓይነት ፍልጠት ክህልዎ ኣይኸእልን። ስለዚ ሰብ በይኑ ሰራሕ-ዘዕግብ ውዕኢት ከመዝግብ ኣይኸእልን። ዝጠቐሞ ወዕኢት ንምምፃእ ኩሉሻዕ ብሓባር ምስራሕ መማሪቂ ይብሉን። ንኣብነት ሓደ ገዛ ንምስራሕ ዝተፈላለዩ ሰብ ሙያ የድልዩ እዮም። መሃንዲሳት፣ ሃነፅቲ፣ ቀለም ዝቐብኡ፣ ነደቕቲ፣ ኤሌክትሪሻን፣ ኮዓቶ፣ ተሸከምቲ፣ ወዘተ የድልዩ እዮም። እዞም ሰብ ሙያ ተሓባቢሮምን እቲ ሓደ ናይቲ ካለእ ሙያ ኣኸቢሩ እንትሰርሑ ጥራይ እዩ ዕቡቕ ገዛ ክስራሕ ዝከኣል።

ሓደ ዝሓመመ ሰብ ንምሕካም ድማ ሓኪም፣ ላብላቶሪ ቴክኒሻያን፣ ነርሲ፣ ሰራሕተኛ ዕሬት ወዘተ ... የድሊ። እዚኣቶም ኩሎም ተሓባቢሮምን ተሓጋጊዞምን እንትሰርሑ ጥራሕ እዩ ውጊኢታዊ ስራሕ ምስራሕ ዝከኣል። ስለዚ ንሓበራዊ ምዕባለ ሓቢርካ ምስራሕ ጠቓሚ እዩ። ስለዚ ንሃገርና'ውን ክነዕብን ክነማዕበልን እንኸእል ኣብ ስራሕቲ ልምዓት ተሓጋጊዝና ሓደ መንፈስ ፈጠርና ክንሰርሕ እንተለና ጥራሕ እዩ። "ዝሓበራያ ኣፃብዕትስ ኣርቃይ የፀምባዓ" ዝብል ምስላ ወለዲ ምዝካር ኣድላይ እዩ።

መልመዲ 12

ስዒቡ ኣብ ዝቀረበ ሕቶ ተመያየጡ።

ኣብ ጥቓኹም ናይ ዝርከብ ሓደ ማሕበር ስራሕ ኣመራርሓ ብመምህርኩም ኣቢልኩም ናብ ክፍሊ ብምዕዳም ብሓባር ምስራሕን ምምህሃርን ብዝምልከት ሕቶታት ኣዳሊኹም ብምቕራብ ተመያየጡ።

8.5.2 ንዕብዮትን ምዕባለን ሃገር ዝጎድኡ ተግባራት ዘይሕጋዊ ንግዲ /ኮንትሮባንድ/

- ንግዲ ኮንትሮባንድ እንታይ እዩ? ብኮንትሮባንድ ካብ ዝኣትዉ ኣቐሎ እስቲ እትፈለጥዎ ግለፁ።

ስእሊ 8.4 ኮንትሮባንድ ንሃገር ዝጎድኡ ተግባር እዩ

መፍትሒኡ

ወ/ሮ ኣማረች “ኡይ! ኡይ! ኡይ!” ኢለን ኣእወያ። ጎረባብተን እናተጓየዩ እንተኣተዉ እታ ንእሽተይ ጓለን ፋጤ ኣብቲ ዓራት ተዘርጊሓ ደቂሳ ኣላ። “ኣረ መኪና ብቕልጡፍ ፀወዑ፣ ቀልጥፉ!” በላ ሓንቲት ዓባይ ሰበይቲ ብድንጋፀ እናተንቀጥቀጣ። ሽዑ ንሽዑ መኪና ተፀዋዓ እታ ቆልዓ ናብ ቤት ሕክምና ተወሰደት።

ኣብ ቤት ሕክምና ምስ በፅሑ ወ/ሮ ኣማረች እናበኸያ ኣብ ኢደን ዝሓዘኦ መድሓኒት ንታ ደክተር ሃብኦ። እታ ደክተር ድማ እቲ መድሓኒት ኣገላበጣ

ረአየትሞ ብድንጋፀ “እዚ መድሓኒት ግዚኡ ዝሓለፎን ዝተበላሸውን እዩ። ካበይ ዓዲግክንኦ” ኢላ ሓተተት።

ወ/ሮ አማረች ንሉን ኣብ ሓደገኛ ኩነታት ምዃና ስለዝተገንዘባ እናበኸያ “አረ ኣነ ካብ ቤት መድሓኒት እየ ዓዲገዮ” ኢለን መለሳ። ሽዑንሽዑ እተን ዶክተር ንፋጡማ ናብ ላዕለዎይ ሕክምና ብምልኣኽ ንፖሊስ ደዊለን እቲ ኩነታት ኣፍለጣ። ፖሊስ ብዘካየዶ ምርመራ ድማ እቲ መድሓኒት ካብ ሕጊ ወፃኢ ብኮንትሮባንድ ናብ ሃገር ምእታዉ ተፈለጠ።

ነቲ መድሓኒት ካብ ሕጊ ወፃኢ ዝኣተውን ናይቲ ቤት መድሓኒት ሰራሕተኛታትን ብሙሉኡም ናብ ቤት ፍርዲ ቀሪቦም ቅፅዓት ማእሰርቲ ተፈረዶም።

መልመዲ 13

ብመሰረት እቲ ምንባብ ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ፡፡

1. ካብቲ ዝቐረበ ምንባብ ብዛዕባ ኮንትሮባንድ እንታይ ተገንዚብኩም? እስቲ መመያየጥን ፀሓፍን መሪፅኩም ተመያየጡ።
2. ፋጤ ዝወሰደቶ መድሓኒት ፀገሙ እንታይ እዩ?

ኮንትሮባንድ፡- ካብ ክልተ ቃላት ቋንቋ ጣልያን ዝተመስረተ እዩ።

ኮንትራ፡- ማለት ምቅዋም፣ ምፅራር ወይ ተቓራኒ ምዃን ማለት እንትኾን ባንድ ማለት ድማ ኣዋጅ፣ ሕግን መምርሕን የጠቓልል። ብመሰረት ‘ዙይ ንግዲ ኮንትሮባንድ ማለት ሕግን ደንብን ከምኡ’ውን መምርሒ ብምጥሓስን ብምቅዋምን ዝግበር ምንቅስቓስ ዘይሕጋዊ ንግዲ ምዃኑ መዝገብ ቃላት እንግሊዝኛ ይትርጉም።

እዚ ተግባር፡-

1. ናብ ውሽጢ ዓዲ ዝኣትወ ኣቐሎ ክፍፅምዎ ዝግባእ ሕጋዊ ስነ-ስርዓት ከይተኸተሉ ብሕቡእ ዶብ ኣሰጊርካ ክኣቱ ምግባር እዩ።
2. ናብ ወፃኢ ዓዲ ዝላኣኹ ኣቐሎ ክፍፅምዎ ዝግባእ ሕጋዊ ስነ-ስርዓት ከይተኸተሉ ብሕቡእ ዶብ ኣሰጊርካ ክወፁ ምግባር እዩ።

በዚ ጂብ ሕጊ ወፃኢ ብዝኾነ ኩነት ካብ ሃገር ዝወፁን ናብ ሃገር ዝኣትው'ውን ኣቐሎ ኣብ ልዕሊ ህይወት ዜጋታት፣ ኣብ ምጣነ-ሃብቲ ሃገር ከምእውን ኣብ ማሕበራዊ ህይወት ሕብረተሰብ ጉድኣት እናብፀሎ ይርከቡ። እቲ ግቡእ ደረጃ ምሕላም ብዝምልከቶ ኣካል ግቡእ ምርመራ ዘይተገበረሎም መድሓኒታትን ዝተመረዙ ምግብታትን ብኮንትሮባንድ ናብ ውሽጢ ሃገር ስለዝኣትው ኣብ ጥዕና ዜጋታት ጉድኣት የብፀሎ ኣለው። ነዙይ እውን ኣብ ልዕሊ ፋጤ ዝበፀሐ ፀገም ኣደ ኣብነት እዩ።

ኣቐሎ ብኮንትሮባንድ መልክዕ ናብ ወፃኢ ዓዲ እንትወፅኡ'ውን መንግስቲ ካብ ግብርን ቀረፅን ክረኽቦ ዝግብኦ እቶት ክስእን ብምግባር ንምጣነ ሃፍቲ ሃገር የድክም።

ምንቅስቃስ ኮንትሮባንድ ካብ ግዘ ናብ ግዘ እናገደደ መጊኡ ኩነታቱ ኣዝዩ ኣደገኛ ደረጃ በፂሖ ኣሎ።

ብሓፊሻ ዘይሕጋዊ ንግዲ ኮንትሮባንድ ኣብዚ ሓዚ እዋን፡

1. ንፈጠርቲ ራዕዲ (መሸበርቲ) ፍልፍል እቶት ብም'ኳን የገልግል
2. እቶት መንግስቲ የድክም
3. ፅሬቱን ደረጃኡን ዘይሓለወ ሸቀጥን ዘይተፈቐደ ኣፅዋርን ናብ ውሽጢ ሃገር ንክኣትው ብምግባር ሰላምን፣ ምጣነ ሃፍቲ ሃገር ፣ ማሕበራዊ ህይወትን ጥዕናን ህዝቢ ኣብ ምንጋዕ ዝርከብ ከቢድ ገበን እዩ።

መልመዲ 14

ነዘም ዝስዕቡ ሕቶታት መልሱ፡፡

1. ኮንትሮባንድ እንታይ እዩ?
2. ኮንትሮባንድ እንታይ ጉድኣት የምዕእ?

መጠቓለሊ

ዓርስኻ ንምክኣል በብእዋኑ ፍልጠትካ ምምሕያሽ የድለ። እዙይ ንምግባር ድማ ኣብ ገዛ ዓብይቲ ዝሰርሕዎ ምስትውዓል፣ ምስ ኣባላት ስድራቤት ምምይያጥ፣ ዘስተውዓልካዮ ነገር ብዝተክኣለ ዓቕሚ ብዝሓሸ ኩነታት ምስራሕ ጠቓሚ እዩ። ኣብ ቤት ትምህርቲ ድማ ስነ-ስርዓት እቲ ቤት ትምህርቲ ምፍላጥ፣ መምህራን እንተምህሩ ፅንኢልካ ምድማፅ፣ ምንባብ፣ ሕቶታት ምስራሕ፣ ምስ ደቂ ክፍልኻን ምስ ናይ ውልቅኻ ዓዕርኽትን ምምይያጥን ዝሓሸ ሓሳብ ምቕባልን ኣዝዩ ኣድላይ እዩ።

ከምዚኦም ዝበሉ ነገራት ዓርስና ንክንክኣል የብቁዑና። ዓርሶም ዝክኣሉ ሰባት ድማ ተገዛእቲ ናይ ካልኦት ሰባት ኣይኾኑን። ዝኣምንሉ ነገር ንምውሳን ይክኣሉ እዮም።

ብኻሊእ ወገን ኮንትሮባንድ እቶት ሃገር ብምድኻም ዓርሳ ንክይትክኣል ዝገብር ጎዳኢ ተግባር እዩ።

ካብዚ ብተወሳኺ ፅሬቶም ዘይተረጋገፁ መድሓኒታትን ምግብታትን ብሕቡእ ናብ ውሽጢ ሃገር ክኣትው ብምግባር ፀገም ጥዕና የስዕብ እዩ። ኩሉ ሰብ ዓርሱ ንምክኣል እንተፅዒሩን ካብ ሕጊ ወፃኢ ዝኾኑ ነገራት እንተተክላኺሉን ሃገር ክትምዕብል ትክኣል እያ።

ኣገደስቲ ቃላት

- ምልዕዓል፡- ምቕስቓስ፣ ምብርባር፣ ምጉስጓስ
- ምንሻው፡- ትሕት ኣቢልካ ምርኣይ፣ ምንዓቕ

መጠቓለሊ ሕቶታት

- I. ነዘም ዝሰዕቡ ምሉእ ኣሳባት ብምንባብ ትኸክል ንዝኾኑ “ሓቂ” ትኸክል ንዘይኮኑ ድማ “ጌጋ” ኢልኩም መልሱ
1. ዓቕምኻ ብዝግባእ ምፍላጥ ኣብ ዓርስኻ ንኸትታኣማመን ይሕግዝ እዩ።
  2. ኣብ እዋን ምይይጥ ንናይ ካሊእ ሰብ ኣሳብ ዕድል ከይሃብካ ብናይ ባዕልኻ ድልዩት ጥራሕ ምክታዕ ጠቓሚ እዩ።
  3. ዝሕግዘና ሰብ እንተልዩና ዓርስና ንምኸኣል ምስራሕ ምንም ረብሓ የብሉን።
  4. ብዛዕባ ዘይንፈልጦ ነገር ንኻሊእ ሰብ ምሕታት ምልክት ታሕታዎይነት እዩ።
  5. እናተማሃርካ፣ ተሓጋጊዝካን ምስራሕ ንሃገርን ንዓርስኻን ጠቓሚ እዩ።
- II. ትሕት ኢሉ ኣብ ዝቐረበ ሰደቓ ኣብ ትሕቲ “ዝተሰርሑ ስራሕቲ” ዝብል ዝተዘርዘሩ ተግባራት “ፅግዕተኛነት” ወይ ዓርስኻ ምኸኣል ምኻኛኖም /✓/ ምልክት ብምግባር ግለፁ።

ሪጋ	ዝተሰርሑ ስራሕቲ	ፅግዕተኛነት	ዓርስኻ ምኸኣል
1	ደፋትረይ ኣበይ ከምዘቐመጥኩም ረሲዐ ሓወይ ደልዩ ብምርካብ ኣብ ቦርሳይ ኣእትዩ ሂቡኒ		
2	ክዳነይ ባዕላይ ተኸዲነ		
3	ዝተመገብኩሎም ኣቁሑ ሓፍተይ ንኸተልዕሎም ኣብ ልዕሊ እቲ ጠረጴዛ ገዲፈዮም		
4	ሰዓት ት/ቲ ከይረፍደኒ ብንጐሆ ካብ ድቃሰይ ተሲኣ		
5	ንግዲ ኮንትሮ ባንድ		
6	ዓራተይ ኣንጊፈ		

III. ነዞም ዝሰዕቡ ክፍቲ ቦታታት ትሕቲ ኢሎም ካብዘተወሃብኹም ቃላት ወይ ሓረጎች እናመረጥኩም ምልኡ፡፡

- ዓርሰኻ ምኽኣል   - ፅግዕተኛነት   - ኣብ ሓሳብካ ምፅናዕ

1. መምህራን ዝሃብዎም ዕዮ ገዛ ከይሰርሑ ካብ ካሊእ ሰብ ምቕዳሕ _____ እዩ።
2. ኣብ እዋን ፈተና ካብ ካልኣት ተምሃሮ ከይቀዳሕኻ ምስራሕ _____ እዩ።
3. _____ ማለት ነገራት ኣመዛዚንካ ዝሓሸ ሓሳብ ምሓዝን ብዘይ ጋእ ጋእታ ምፍፃምን እዩ።

IV. ነዞም ዝሰዕቡ ሕቶታት ትኸክለኛ መልሲ ምረፁ፡፡

1. ዓርሱ ዝኸኣለ ሰብ፣
  - ሀ) ንባዕሉ ጥራሕ ክሓስብ ኣለዎ
  - ለ) ልዕሊ ካልኣት ሰባት እዩ ኢሉ ክሓስብ ኣለዎ
  - ሐ) ትሕቲ ካልኣት ሰባት እዩ ብዝብል ስምዒት ክስከፍ ኣለዎ
  - መ) ካብ ተሓጋዝነት ነፃ እዩ።
2. ካብዞም ዝሰዕቡ ተግባራት ብዓርሱ ዝተኣማመን ተምሃራይ ኣየናይ እዩ?
  - ሀ) ሕቶ ንምምላስ ኢዱ የውፅእ
  - ለ) ምስ ካልኣት ተምሃሮ ይመያየጥ
  - ሐ) ዝመሰሎ ሓሳብ ይገልፅ
  - መ) ኩሎም ትኸክል እዮም።
3. ብቕዋምካ ምፅናዕ ጠቓሚ ዝኸውን፣
  - ሀ) ናተይ ሓሳብ ጥራሕ እዩ ትኸክል ኢልካ ግትር ምባል
  - ለ) ብዘዕባ ሓደ ጉዳይ ብምንባብ፣ ብምምይጥ ብምፍታን ግንዛብ ኣዕቢኻ ብምውሳንን ብምፍፃምን
  - ሐ) ሓሳብ ካልኣት ሰባት ጥራሕ ተኸቲልካ ብዘይምግንዛብ ምውሳንን ምፍፃምን
  - መ) ኩሎም ትኸክል እዮም።

4. ሓበራዊ ምዕባል ንምምጻእ ዝክኣል

- ሀ) ብውልቅኻ ሰሪሕኻ ምህፍታም
- ለ) ብሓባር ሰሪሕኻ ብሓባር ተጠቃሚ ብምኻን
- ሐ) ብምምሃርን ፍልጠት ብምዕባይ
- መ) ብዘይ ሀ ኩሎም መልሲ እዮም፡፡

5. ንግዲ ኮንትራባንድ፡-

- ሀ) ካብ ሕጊ ወፃኢ ኣቐሑ ናብ ውሽጢ ሃገር ምእታው እዩ።
- ለ) ካብ ሕጊ ወፃኢ ኣቐሑ ካብ ሃገር ምውፃእ እዩ።
- ሐ) ንሃገርን ንህዝብን ዝጎድእ ተግባር እዩ።
- መ) ኩሎም መልሲ እዮም።

V. ነዞም ዝስዕቡ ሕቶታት ኣፂር መልሲ ሃቡ

1. ዓርስኻ ምኽኣል እንታይ ማለት እዩ?
2. ብቐዋም ንምፅናዕ እንታይ የድሊ?
3. ስምዒት ልዕልነትን ፣ ስምዒት ታሕታዋይነትን ዝግለፁሎም ባህርያት ዘርዝሩ።